

KATARZYNA MAZUR

Politechnika Śląska w Gliwicach

PRZEKSZTAŁCANIE OBSZARÓW MIEJSKICH (PROGRAMY REWITALIZACJI)

Abstract: Changing Urban Spaces (Programmes of Revitalization). Nowadays Polish towns face a very difficult situation caused by three general factors described in the article – degradation of town structures, social and economic effects of transformation and globalization. Urban problems become considerable barrier of economic and social development. Programmes of revitalization urban spaces have recently become one of the most important and basic documents prepared by boroughs for the purpose of towns renewal. These programmes are also reputed in Poland as a proper form of active managing of urban spaces changes. As a result of wide interest and initiative of local authorities, support of superior authority and possibility of gaining European funds programmes of revitalization seem to have a chance for success. On example of revitalization program prepared for a town Czeladź the article contains also a brief characteristic of elaboration method.

1. Potrzeba przekształceń obszarów miejskich

W strukturze każdego miasta istnieje wiele obszarów problemowych. Restrukturyzacja przemysłu, narastanie nie wykorzystanych terenów poprzemysłowych, „supermaketyzacja” przedmieść, a co za tym idzie ubożenie i degradacja centrów miast, wieloletnie zaniedbanie powojennych zasobów mieszkaniowych, a także trudna sytuacja kolonii robotniczych, które utraciły wsparcie zakładów przemysłowych sprawiły, że potrzeba odnowy miast stała się pilnym i ważnym zadaniem zarówno dla samorządów miast, jak i polityki państwowej i regionalnej (Gasidło *et al.* 2005).

Odnowa miast jest pojęciem bardzo złożonym, obejmującym problemy równoważenia jego rozwoju, tworzenia nowych miejsc pracy, poprawy warunków mieszkaniowych, ekologicznych, itp. Jest procesem łączącym trzy podstawowe aspekty – przestrzenny, społeczny i gospodarczy, a więc odnosi się do całości życia miasta, a nie tylko jego formy (Skalski 2004).

Rewitalizacja jest definiowana jako proces przemian przestrzennych, społecznych i ekonomicznych w zdegradowanych dzielnicach miast przyczyniający się do poprawy jakości życia mieszkańców, stanu środowiska naturalnego i kulturowego, przywrócenia ładu przestrzennego oraz do ożywienia gospodarczego i odbudowy więzi społecznych.

Kompleksowe działania rewitalizacyjne mają na celu zapewnienie rozwoju wybranych obszarów, tj. zdegradowanych dzielnic miejskich, terenów poprzemysłowych, powojkowych czy „blokowisk”. Korzyści, jakie można uzyskać dzięki rewitalizacji to m.in.:

- zachowanie walorów historycznych danego obszaru;
- podkreślenie jego unikalności i kolorytu lokalnego;
- działanie w zgodzie z potrzebami i wartościami danej społeczności, przy jej aktywnym udziale w przygotowaniu i realizacji programów rewitalizacji (*LPR Miasta Katowice* 2005).

Zakres pojęciowy rewitalizacji jest bardzo szeroki, a cele związanych z nią działań mocno zróżnicowane. Rewitalizacja jest więc systemem działań mających na celu przywracanie do życia i zrównoważony rozwój określonych terenów i obszarów, które utraciły dotychczas pełnione funkcje. Jej celem jest ożywienie społeczne i gospodarcze miast, pobudzenie aktywności środowisk lokalnych, przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego w zagrożonych patologiami obszarach miast, zwiększenie potencjału turystycznego i kulturalnego terenów zdegradowanych, zarówno poprzemysłowych, jak i miejskich przez:

- działania inspirujące rozwój nowych funkcji obszarów rewitalizowanych;
- przywrócenie terenom zdegradowanym utraconych funkcji społeczno-gospodarczych;
- odnowę zdegradowanych obszarów centrów miast oraz dzielnic mieszkaniowych (zwłaszcza zabytkowych);
- szeroko rozumianą poprawę estetyki przestrzeni miejskiej;
- porządkowanie istniejącej tkanki urbanistycznej;
- zagospodarowanie obiektów i terenów poprzemysłowych przez zmianę dotychczasowych funkcji na edukacyjne, zdrowotne, rekreacyjne i turystyczne, itp.

Można wyróżnić cztery kategorie celów, jakie stawiane są przed programem rewitalizacji:

- 1) ekonomiczne – prowadzą do pozytywnych skutków ekonomicznych, takich jak: wzrost dochodu firm, wpływów podatkowych gminy, rozwoju działalności lokalnych oraz funkcji ponadlokalnych; podstawową korzyścią ekonomiczną są m.in. miejsca pracy, budowa nowych tras komunikacyjnych czy rozbudowa, remonty, adaptacja budynków infrastruktury komunalnej;

- 2) społeczne to przede wszystkim tworzenie nowych i utrzymanie istniejących miejsc pracy, lecz również poprawa jakości życia mieszkańców przez rozwój usług publicznych, renowację i modernizację budynków mieszkalnych, tworzenie nowych terenów rekreacyjnych, i sportowych, rozwój funkcji kulturalnych, a także zachowanie dziedzictwa kulturowego, ochrona zabytków przemysłowych, remonty lub adaptacja budynków użyteczności publicznej na cele społeczne;
- 3) przestrzenne – prowadzą do formowania nowego ładu przestrzennego miasta i integracji poszczególnych jego obszarów; porządkowanie istniejącej tkanki urbanistycznej może także odbywać się przez wprowadzanie nowych elementów architektonicznych i urbanistycznych (np. budowa rynku w celu stworzenia centrum miasta), a także promocję nowego wizerunku miasta;
- 4) ekologiczne to przede wszystkim rewitalizacja terenów poprzemysłowych, a więc eliminowanie ich negatywnych oddziaływań, a także powiększanie i odnowa terenów zieleni miejskiej, tworzenie placów zabaw, tras rowerowych, punktów widokowych, itp.

Możliwość ubiegania się o pomoc publiczną dla rozwiązania problemów terenów zaniedbanych czy porzuconych zachęciła wiele gmin do opracowania programów rewitalizacji obszarów miejskich. Część z nich wykonuje je własnymi siłami zatrudniając do tego urzędy gminne (miejskie), część zaś zleca opracowanie programów profesjonalistom (Gasidło *et al.* 2005).

Programy rewitalizacji z założenia odzwierciedlają potrzeby zarówno mieszkańców, jak i różnych instytucji, wspólnot, stowarzyszeń i organizacji, działających na rzecz rozwoju miasta. Dlatego też powinny być przygotowywane przy współudziale powyższych podmiotów. Następnie programy te muszą być zatwierdzone przez Radę Miejską na mocy uchwały oraz przekazane wraz z wnioskiem aplikacyjnym do Urzędu Marszałkowskiego danego województwa.

Gminy, różne instytucje i podmioty (np. wspólnoty mieszkaniowe, stowarzyszenia, fundacje, organizacje pozarządowe) w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR) mogą ubiegać się o środki finansowe na rozwiązywanie problemów degradacji miast, związanych z niszczeniem majątku o wartości kulturowej, zabytków, utratą bazy ekonomicznej w postaci zakładów przemysłowych, niskim poziomem przedsiębiorczości w miastach poprzemysłowych i wysokim poziomem bezrobocia.

ZPORR jest finansowany z:

- Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR);
- Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS).

Jednak każdy projekt, aby można się dla niego ubiegać o wsparcie finansowe musi wynikać z zatwierdzonego programu rewitalizacji, tzn. musi zostać wpisany do takiego programu, a jego realizacja musi być określona w czasie i uzasadniona zgodnie z wyznaczonymi w ZPORR kryteriami. Innymi słowy, program rewitalizacji ma stwierdzać, że projekty zgłaszane do dofinansowania są działaniami zaplanowanymi, zaprogramowanymi, wynikającymi z kompleksowych i zintegrowanych planów rozwoju miasta. Tak więc środki finansowe Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, w ramach Programu ZPORR, w zakresie rewitalizacji mogą być przeznaczone tylko na te projekty, które:

- wynikają z zatwierdzonego uchwałą Rady Miasta programu rewitalizacji zarówno obszarów poprzemysłowych, jak i dzielnic mieszkaniowych, zespołów mieszkaniowych, szczególnie na obszarach zagrożonych zjawiskami patologii społecznej (wnioskowane projekty są tam wymienione i uzasadnione – stanowią ich integralny element);
- przyczyniają się do realizacji celów, np.: przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu zamieszkującej tam ludności, tworzą nowe, stałe miejsca pracy (ZPORR 2004).

2. Przykład programu rewitalizacji obszarów miejskich – metoda

Zespół projektowy Centrum Doradztwa Strategicznego z Krakowa, w skład którego wchodziła także autorka, wykonał w ciągu ostatniego roku pod kierunkiem profesora Gasidło kilka opracowań programów rewitalizacji.

Jednak przeprowadzone badania, jak również zdobyte w trakcie współpracy z samorządami i przedstawicielami społeczności gmin doświadczenia nie pozwalają jeszcze na formułowanie konkretnych wniosków. Tym bardziej, że na ocenę programów rewitalizacji jako narzędzia urbanistyki operacyjnej oraz ich konfrontację z realizacją należy jeszcze poczekać.

Niemniej jednak, podczas prac zespołu projektowego została wypracowana metodyka przygotowania programu rewitalizacji. Składa się z czterech podstawowych etapów:

- inwentaryzacja i diagnoza dokumentów;
- diagnoza sytuacji przestrzennej, społecznej i gospodarczej miasta;
- sesje warsztatowe;
- plany działań.

Metodyka zostanie omówiona na przykładzie Programu Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Czeladzi (PROM 2004).

2.1. Metryka miasta Czeladź

Czeladź powstała w średniowieczu, na szlaku handlowym Kraków-Bytom. Bezpośrednio graniczy z Będzinem, Katowicami, Sosnowcem i Siemianowicami Śląskimi. Obecnie przez miasto przebiegają dwie drogi krajowe o dużym natężeniu ruchu:

- DK86 – dawniej droga nr 1 – Katowice-Warszawa,
- DK94 – obecnie droga nr 4 – Kraków-Wrocław, stąd można mówić o pewnej historycznej ciągłości funkcji miasta.

Miasto zajmuje powierzchnię blisko 17 km², a jest zamieszkane przez 34,5 tys. osób. Gęstość zaludnienia wynosi ok. 2035 os./km².

Struktura użytkowania gruntów odbiega znacznie od typowej dla województwa. Na ogólną powierzchnię 1657 ha składają się:

- tereny zurbanizowane (w tym zielone) – 322 ha;
- tereny rolnicze: 718 ha;
- tereny przemysłowe: 99 ha;
- tereny przeznaczone pod transport: 159 ha;
- zbiorniki i ciek wodne: 5 ha;
- pozostałe: 354 ha.

Proporcjonalnie dużą powierzchnię miasta zajmują tereny zielone. W mieście istnieje 11 parków, w tym 8 zabytkowych, z których 4 ujęte są w ewidencji zabytkowych założen ogrodowych w Polsce (łącznie 25,23 ha) oraz 5 cmentarzy (4 zabytkowe).

Model przestrzenny miasta Czeladzi kształtuje się na podstawie zasady układu satelitarnego, w którym centralną część stanowi zabytkowe Stare Miasto (związane z osadnictwem średniowiecznym), natomiast satelitami są osiedla mieszkaniowe doby przemysłowej (XVIII i XIX w. – Piaski) oraz XX-wieczne (Nowe Piaski, osiedle 35-lecia, os. Nowotki) (PROM 2004).

2.2. Inwentaryzacja i diagnoza dokumentów

Pierwszy etap prac nad programem polega na skompletowaniu wszystkich opracowań i dokumentów odnoszących się do rewitalizowanego obszaru, a także rozpoznaniu, jakie wnioski i wytyczne do rewitalizacji znajdują się w tych dokumentach. Dotyczy to dokumentów na poziomie lokalnym i ponadlokalnym, głównie tych, które mają status obowiązującej uchwały. W przypadku prac nad rewitalizacją Czeladzi były to:

A. Dokumenty na poziomie ponadlokalnym – rządowym i wojewódzkim:

- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego 2004-2006;
- Krajowy Plan Działania Na Rzecz Integracji Społecznej na lata 2004-2006;

- Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000-20015;
 - Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego;
- B. Dokumenty na poziomie lokalnym, mające status obowiązującej uchwały rady gminy:
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czeladź;
 - Program Rozwoju Lokalnego Miasta Czeladź na lata 2004–2006;
 - Wieloletni Plan Rozwoju i Modernizacji Urzędzeń Wodociągowych i Urzędzeń Kanalizacyjnych na lata 2004-2007.

Ponadto w pewnym zakresie zostały poddane analizie inne dokumenty i źródła informacji, które nie mają formy uchwały lub utraciły swoją ważność. Można do nich zaliczyć np.: studia konserwatorskie, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, ofertę lokalizacyjną dla działalności inwestycyjnej, policyjną analizę przestępczości, materiały statystyczne, mapy topograficzne i własnościowe oraz materiały z wizji lokalnych (PROM 2004).

Wnikliwa diagnoza dokumentów jest niezbędna do tego, aby program rewitalizacji mógł wpisywać się w cele i założenia innych dokumentów (strategii, planów i studiów), a także aby wszystkie dokumenty były ze sobą zgodne na różnych szczeblach.

2.3. Diagnoza stanu przestrzennego, społecznego i gospodarczego miasta

Celem tego etapu prac nad programem rewitalizacji jest określenie istniejących przestrzennych, społecznych i gospodarczych zasobów miasta, a także identyfikacja objawów stanu kryzysowego (takich, jak np. bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, niski standard mieszkań, niski poziom wykształcenia społeczeństwa, brak infrastruktury społecznej, wykluczenie społeczne, itp.), jego przyczyn i obszarów występowania. Na tym etapie następuje także wstępne określenie granic obszarów wymagających rewitalizacji (Gasidło *et al.* 2005).

Objawy stanu kryzysowego – problemy i ich obszary występowania

Satelitarny układ przestrzenny miasta Czeladzi wywołuje zarówno znaczną różnorodność problemów, jak i obszarów wymagających rewitalizacji. Obszary te na tym etapie prac zostały wyodrębnione i pogrupowane w działy o komplementarnych problemach rewitalizacyjnych:

- Stare Miasto i centrum administracyjno-usługowe;
- tereny mieszkaniowe i obszary dawnych osiedli i kolonii robotniczych;
- tereny przemysłowe;
- tereny zieleni i tereny otwarte.

Analiza uwarunkowań obecnej sytuacji przestrzennej Starego Miasta oraz centrum administracyjnego, pozwala określić najważniejsze problemy przestrzenne:

- przeciążenie układu komunikacyjnego;
- dezintegracja historycznego układu urbanistycznego;
- zminimalizowana aktywność społeczno-gospodarcza;
- pustostany (brak zainteresowania obiektami i lokalami) oraz niezabudowane działki;
- zaniedbane ulice, place, elewacje i zielen;
- zużyta infrastruktura – materiały niskiej jakości, brak bieżących modernizacji;
- brak odpowiedniej ekspozycji Starego Miasta;
- brak punktów widokowych na Stare Miasto;
- postępujące zużycie istniejącej sieci i nierównomierne wyposażenie w infrastrukturę techniczną terenów przewidzianych do aktywizacji gospodarczej;
- postępujący spadek walorów użytkowych i estetycznych obiektów zabytkowych.

Natomiast w przypadku terenów mieszkaniowych i obszarów dawnych osiedli i kolonii robotniczych, wśród najostrzej zarysowanych problemów można wymienić:

- zły stan techniczny zabudowy i infrastruktury;
- braki w zagospodarowaniu terenu (dotyczy to głównie wyposażenia w elementy małej architektury, takie jak ławki czy oświetlenie, a także w zielen towarzyszącą przestrzeniom publicznym osiedli);
- nieuregulowane stosunki własnościowe i nieuregulowaną formę zarządu;
- niską jakość architektury;
- wyizolowanie ze struktury miejskiej;
- niedopasowanie skali zabudowy do przylegającej tkanki miejskiej;
- „dehumanizację” zabudowy i negatywne procesy socjologiczne;
- zwarte, trwałe zainwestowanie o nieakceptowalnym obecnie standardzie.

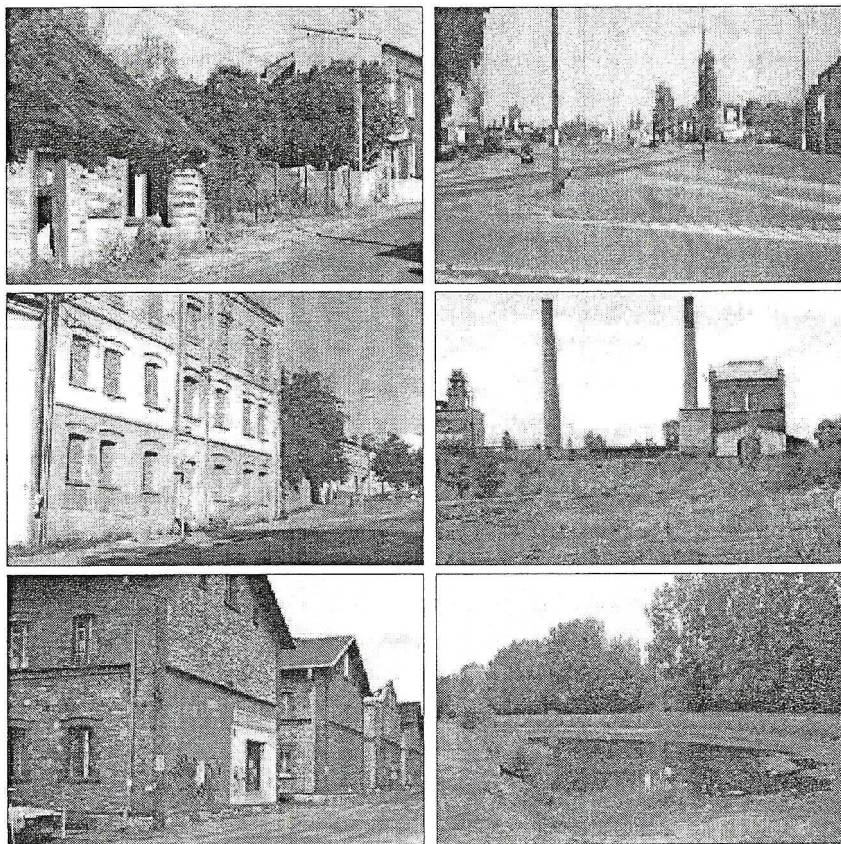
Po 1989 r., wraz z rozpoczęciem procesu restrukturyzacji górnictwa, prowadzącym do likwidacji kopalni Saturn, na terenie miasta zaczęła następować degradacja terenów i obiektów przemysłowych. Obecnie postępujący stan kryzysowy tych obszarów przejawia się m.in.:

- złym stanem technicznym zabudowy i infrastruktury;
- negatywnym oddziaływaniem na otoczenie;
- znacznym przekształceniem elementów środowiska przyrodniczego.

Spśród terenów zieleni i terenów otwartych działań rewitalizacyjnych wymaga najbardziej dolina rzeki Brynicy. Wśród charakterystycznych dla niej objawów stanu kryzysowego można wyróżnić:

- zły stan jakości wód (zanieczyszczenie);

- niewystarczające powiązania funkcjonalne, przestrzenno-krajobrazowe i komunikacyjne rzeki z terenami miejskimi do niej przyległymi;
- negatywne oddziaływanie na otoczenie;
- brak wizualnego kontaktu z rzeką;
- brak połączeń przyrodniczych doliny Brynicy w granicach miasta w powiązaniu z terenami sąsiadującymi;
- brak zaplecza umożliwiającego dostęp do terenów zielonych (parkingi);
- niewykorzystany potencjał rekreacyjno-wypoczynkowy terenów nadrzecznych;
- zaniedbanie i dewastacja parków miejskich przylegających do rzeki (Gasiłło *et al.* 2005).

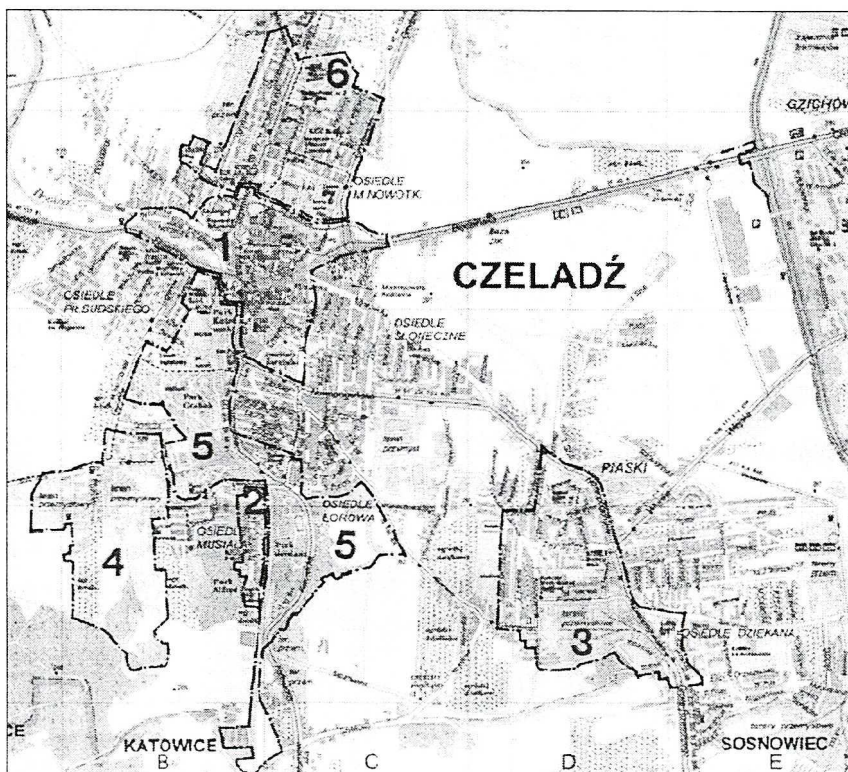
Ryc. 1. Przykłady degradacji przestrzennej niektórych obszarów miasta Czeladź
(PROM 2004)

Fot.: S. Opania.

2.4. Sesje warsztatowe

Jak już wcześniej wspomniano, program rewitalizacji powinien odzwierciedlać potrzeby społeczności lokalnych, wspólnot, stowarzyszeń i organizacji działających na rzecz rozwoju miasta, dlatego konieczne jest opracowywanie go ze współudziałem powyższych podmiotów. Takie możliwości zapewniają m.in. sesje warsztatowe.

Na pierwszej sesji warsztatowej w Czeladzi reprezentacja władz samorządowych, organizacji pozarządowych oraz zainteresowanych mieszkańców, wspólnie z zespołem projektowym pod kierunkiem prof. Gasdło przeprowadziła szeroką dyskusję na temat zasadniczych problemów w sferze przestrzennej, gospodarczej i społecznej, występujących na obszarach rewitalizowanych, proponując na jej zakończenie główne kierunki i cele programu.

Ryc. 2. Obszary rewitalizowane w strukturze miasta

Źródło: Czeladź (PROM 2004).

Druga sesja warsztatowa odbyła się już w węższym gronie urzędników, radnych i zespołu projektowego. Celem tego spotkania było uściślenie granic obszarów rewitalizacji, a także określenie konkretnych rozwiązań problemów w formie działań i projektów (Gasidło *et al.* 2005).

Podczas prac warsztatowych nad Programem Rewitalizacji Obszarów Miejskich Czeladzi, gruntownie przeprowadzonych konsultacji społecznych oraz wizji lokalnych wyznaczono następujące obszary przeznaczone do rewitalizacji (ryc. 2):

obszar 1: Stare Miasto,
obszar 2: Kolonia Saturn,
obszar 3: Kolonia Piaski,
obszar 4: tereny przemysłowe,
obszar 5: dolina Brynicy,
obszar 6: Nowe Miasto.

Jako kryteria delimitacji przyjęto m.in.:

- degradacja otoczenia;
- chaos i dezintegrację przestrzenną;
- zły stan techniczny obiektów;
- objawy patologii społecznych;
- wzrastające bezrobocie.

2.5. Priorytetowe działania rewitalizujące

Czwarty etap prac nad programem rewitalizacji ma na celu konkretne i szczegółowe określenie zadań i projektów, ich priorytetyzację, a także zaplanowanie terminów ich realizacji, niezbędnych nakładów i źródeł finansowania, oczekiwanych wskaźników osiągnięć, itd. Istotną częścią tego etapu prac jest również wyznaczenie metod wdrażania programu rewitalizacji, systemu jego monitorowania i oceny oraz propozycja różnych możliwości współpracy sektora prywatnego, publicznego i organizacji pozarządowych przy realizacji programu (Gasidło *et al.* 2005).

Głównymi działaniami rewitalizacyjnymi proponowanymi w Czeladzi w sferze przestrzennej jest przebudowa płyty Rynku i uliczek wokół Rynku, a także modernizacja istniejących zasobów mieszkaniowych, dzięki której będzie możliwe podniesienie standardu życia ich mieszkańców, bez utraty wysokich wartości historycznych poszczególnych obiektów, jak i całych układów urbanistycznych. Istotnym kierunkiem działań jest również zabezpieczenie i uporządkowanie terenów i obiektów przemysłowych, a w następnym etapie – uzbrojenie terenu i przygotowanie pod inwestycje oraz działalność gospodarczą. Wśród działań rewitalizacyjnych terenów zielonych i otwartych miasta Czeladzi należy wymienić rewitalizację rzeki Brynicy i zagospodarowanie jej doliny na cele rekreacyjno-sportowe.

W sferze gospodarczej natomiast do działań rewitalizacyjnych można zaliczyć opracowanie systemu zachęt dla inwestorów, dzięki którym mogłaby się zwiększyć aktywność ekonomiczna.

W związku z tym, że Program Rewitalizacji będzie realizowany przez wiele lat, a jego kontynuacja w znacznej mierze zależy od świadomości mieszkańców i przyszłych władz miasta, dlatego też jednym z działań rewitalizacyjnych w sferze społecznej jest opracowanie programu edukacyjnego adresowanego do uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych dotyczącego obszarów rewitalizacji (*Ibidem*).

Ze względu na swój historyczny charakter oraz lokalizację, obszar Starego Miasta najbardziej odpowiada za ogólny odbiór miasta Czeladzi, jak również za powodzenia całości Programu Rewitalizacji. Ma na to wpływ obraz zaniedbanej Starówki, zaniedbanych i pustych przestrzeni miejskich oraz budynków, zlokalizowanych bezpośrednio przy drodze krajowej. Podejmo-

Tabela 1

Przykładowe działania programu rewitalizacji

Nazwa zadania	Wskaźnik rezultatu	Termin realizacji	Przewidywane nakłady	Odpowiedzialność	Źródła finansowania
Rewaloryzacja pierzei Rynku					
Remont elewacji, dachów oraz infrastruktury i lokali w kamienicach okalających Rynek – działanie podjęte z właścicielami nieruchomości.	17 budynków poddanych renowacji	2005-2012	Koszty ponoszone przez właścicieli nieruchomości; ok. 6 mln zł	BM, WUIGN; WRM	Koszty ponoszone przez właścicieli nieruchomości
Uzupełnienie (plomba) w pierzei zachodniej na cele użyteczności publicznej.	ilość budynków (1 szt.) – Kościelna 2 o pow. ok. 100 m ²	ok. 2010	600 tys. zł	BM, WUIGN	Budżet Miasta
Przebudowa płyty Rynku i uliczek wokół płyty Rynku					
Wykonanie nowej nawierzchni uliczek i płyty Rynku wraz z realizacją obiektów małej architektury; obrys wież bramnych. Oświetlenie (stylizowane) oraz iluminacja niektórych obiektów. Dostosowanie istniejącej zieleni do przyszłego użytkowania	78 + 19 pkt oświetlenia; powierzchnia wykonanej nawierzchni – ok. 15 tys. m ²	2005-2008	koszt przypisany do projektu nr 1.1.	ZIK Wydział Urbanistyki i Gospodarki Nieruchomościami	Środki ZIK EFRR-ZPORR; Budżet Miasta
Monitoring Starego Miasta.	1 system monitoringu	2006-2008	200 tys. zł realizacja łącznie z projektem 1.1.	Straż Miejska Zakład Inżynierii Komunalnej	Budżet Miasta EFRR-ZPORR

Źródło: PROM 2004.

wane działania rewitalizacyjne, powinny przede wszystkim wpłynąć na podniesienie jakości przestrzeni miejskich oraz ożywienie (gospodarcze i społeczne) tej części miasta. Dlatego jako jedno z najważniejszych zadań w ciągu najbliższych lat wybrano:

- 1) modernizację przestrzeni placu Rynku, tj.:
 - redukcję ruchu kołowego oraz przeniesienie ruchu autobusowego poza obszar Starego Miasta – działanie realizacji przystanków (zatonczek) autobusowych przy ul. Kombatantów;
 - remont płyty Rynku;
- 2) zintegrowanie obszaru z pozostałymi częściami miasta, czyli:
 - remont istniejącej kładki nad DK 94;
 - realizacja ciągu pieszego w kierunku Nowego Miasta;
- 3) ożywienie obszaru:
 - realizację parkingów strategicznych dla osób odwiedzających Stare Miasto;
 - lokalizację nowej funkcji centrotwórczej (np. filii Urzędu Miejskiego) na Rynku.

Przykładowe działania zostały przedstawione w układzie tabelarycznym, wskazując wskaźnik efektu, termin realizacji, koszt inwestycji, odpowiedzialność oraz możliwe źródła dofinansowania (*PROM 2004*).

Podsumowanie

Polskie miasta znajdują się obecnie w trudnej sytuacji spowodowanej trzema negatywnymi czynnikami: degradacją tkanki miejskiej (tzw. luka remontowa), społeczno-gospodarczych efektów transformacji, a także globalizacji. Problemy urbanistyczne miast stają się barierami rozwoju gospodarczego i społecznego. Odnowa miast, w tym także rewitalizacja, staje się więc zadaniem ważnym i bardzo pilnym. Programy rewitalizacji w ciągu ostatnich lat zyskały w naszym kraju bardzo duże uznanie, jako jedna z najbardziej udanych form aktywnego zarządzania przekształceniami obszarów miejskich. Dzięki szerokiemu zainteresowaniu i inicjatywie władz samorządowych, a także wsparciu ze strony władz wyższego szczebla oraz możliwości pozyskiwania środków z funduszy europejskich możliwy będzie sukces programów rewitalizacji jako jednego z instrumentów urbanistyki operacyjnej.

Literatura

Gasidło K., Mazur K., Opania Sz., Pancewicz A., 2005, *Przekształcenia miast w świetle programów rewitalizacji obszarów miejskich*. Opole.

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Katowice, Załącznik do Uchwały nr XLII/886/05 Rady Miasta Katowice z 27 czerwca 2005.

Program Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Czeladzi, CDS, 2004.

Skalski K., 2004, *Szanse i zagrożenia problemów rewitalizacji*, [w:] *Wykluczenie, rewitalizacja, spójność społeczna*. L. Frąckiewicz (red.). Wyd. Śląsk, Katowice-Warszawa.

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego 2004-2006, załącznik do rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z 1 lipca 2004 r., Dz.U. z 2004 r., Nr 166, poz.1745.